

Suot

Kaisu Aapala, SYKE & Maarit Similä, MHLP

KOKASU-hankkeen seminaari

14.6.2022, Helsinki

Mukana myös: Aira Kokko, Niko Leikola ja Aino-Maija Määttänen,
SYKE

S Y K E

Kuva: Kaisu Aapala

Toimiva soiden suojelualueverkosto rakennetaan suojelemalla hydrologisia kokonaisuuksia

- Ekologisesti kestävä soidensuojelu edellyttää suoekosysteemin ja siihen vaikuttavan valuma-alueen säilyttämistä hydrologisesti toimivana kokonaisuutena
- Erityisen tärkeää on turvata minerotrofisten soiden veden lähteet
- Myös eri ekosysteemien (kivennäismaat – suot – vesistöt) välinen toiminnallinen kytkeytyvyys on keskeistä

Maisematason muutos suoluonnossa

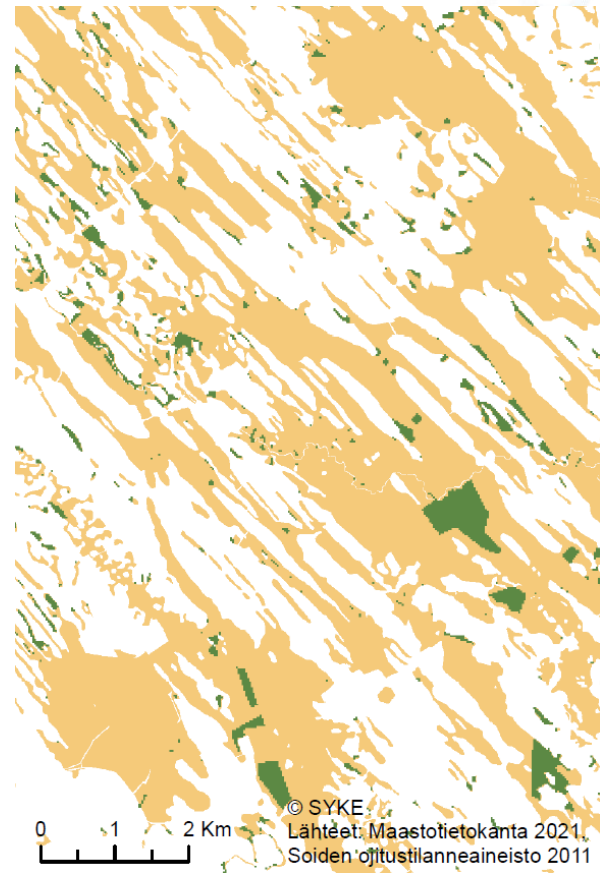
- Ojittamattomien suoalueiden määrä on vähentynyt merkittävästi ja laikkujen koko pienentynyt
- Jäljellä olevien ojittamattomien suoelinympäristöjen laatu on heikentynyt, niiden väliset etäisyydet ovat kasvaneet ja kytkeytyvyys on heikentynyt
- Vaikea suojella hydrologisia kokonaisuuksia
- Suoelinympäristöjen pirstoutumisen lajistovaikutuksia ei tunneta tarkemmin (ks.

kuitenkin Pöyry 2001, Laaksonen ym. 2008)

➤ Tutkimustarve

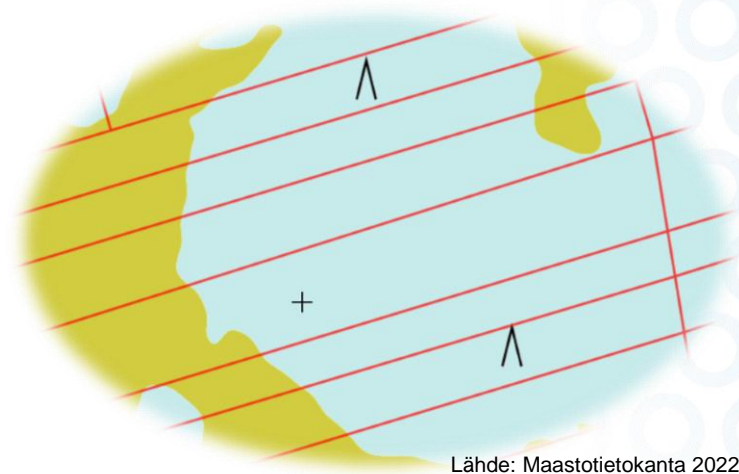
S Y K E

Ojittamattomat suot eteläsuomalaisessa maisemassa ennen merkittävää ihmisen aiheuttamaa muutosta (ruskealla, rekonstruktio perustuen maastotietokannan turvemaskiin) ja nykyisin (vihreällä).

Moniomistajaisten suokohteiden vapaaehtoiseen suojeluun ja ennallistamiseen tarvitaan uusia keinoja ja kannustimia

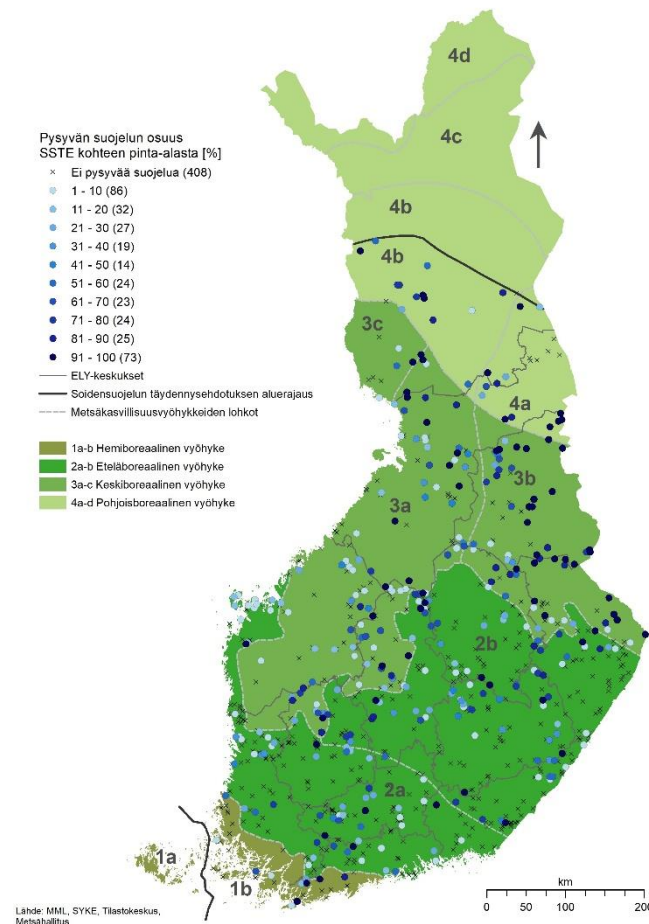
- Soidensuojelussa tavoitteena on hydrologisten kokonaisuuksien suojeleminen
- Useimmilla soilla on enemmän kuin yksi maanomistaja
  - Miten saadaan kaikki suoalueen maanomistajat mukaan?
- Soidensuojelun vapaaehtoisen toteutuksen keinovalikoima kaipaa monipuolistamista, ja etenkin moniomistajaisten suokohteiden suojelun toteutukseen tarvitaan uusia keinoja ja kannustimia maanomistajille

Soidensuojelun täydennysehdotuksen (SSTE) toteutusta jatketaan vapaaehtoisin keinoin

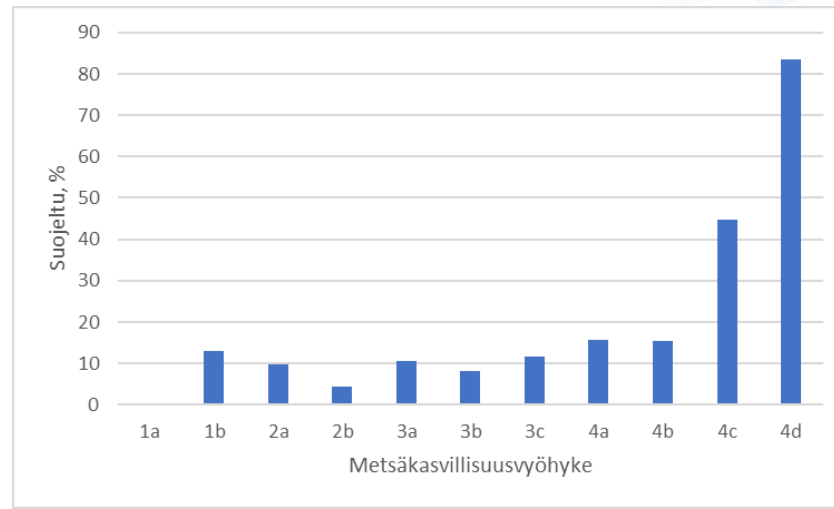
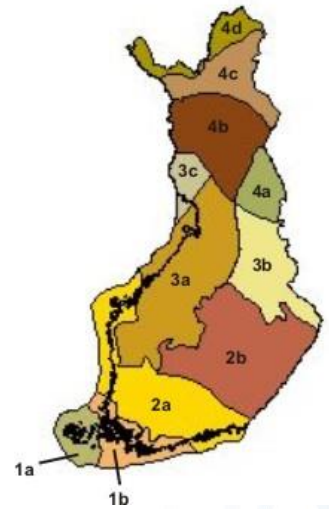
- Soidensuojelutyöryhmän ehdotus soidensuojelun täydennyksestä (Alanen & Aapala, toim. 2015) paikkaa osaltaan alueellisia puutteita suojeltujen soiden verkostossa
- Ehdotus perustuu laajoihin taustaselvityksiin ja maastokartoitukseen
- Kohteiden valinnassa otettiin huomioon olemassa olevan suojelualueverkoston täydentäminen
- Ehdotus lisäisi suojeltujen soiden osuutta tarkastelualueellaan keskimäärin 2 %
- Toteutuminen 2015-2020 (Aapala ym. 2021):
  - Kokonaispinta-alasta on toteutunut 45 % (pysyvä suojelu 38 %)
  - Ehdotuksen kohteista 5 % on suojeltu kokonaan
  - Ehdotuksen kohteista 54 %:lla ei pysyvää suojelua

Soidensuojeluverkostoa on tarpeen täydentää edelleen kaikkialla Metsä-Lapin (4c) eteläpuolella

Lisäsuojelun tarve, koska:

- Soidensuojelun täydennysehdotukselle oli asetettu kokonaispinta-alarajoite
- Ehdotuksen ulkopuolelle jäi merkittäviä suoalueita
- Koska toteutus perustuu vapaaehtoisuuteen, kaikki kohteet eivät toteudu eikä suojele aina kata hydrologisia kokonaisuuksia
- Osa kohteista on menettänyt luontoarvojaan hakkuiden tai muun maankäytön vuoksi

Lettojen lisäsuojeluun ja muihin turvaamiskeinoihin tarvitaan panostusta sekä etelässä että pohjoisessa

- Letot ovat uhanalaisimpia suoluontotyyppejämme, ja huomattava osa uhanalaisesta suolajistosta on lettolajeja.
- Keski-Lapin vihreäkivivyöhykkeen ja Ahvenanmaan monipuoliset lettoalueet jäivät soidensuojelun täydennysehdotuksen alueen ulkopuolelle, minkä vuoksi näiden alueiden lettojen suojelutarpeet on selvitettävä
- Lettojen lisäsuojelutarpeita on myös muiden lettokeskusten alueilla sekä muualla Etelä- ja Itä-Suomessa, missä yksittäiset, lettokeskusten ulkopuoliset letot ovat usein pohjavesivaikuttaisia (Helmi-ohjelman [LETOT-hanke](#) tuottaa esiintymä- ja tilatietoa lähes koko maasta)
- Metsälaki (10§) turvaa pienialaisia lettokohteita ja määräaikainen ympäristötuki suurempiakin kokonaisuuksia, mutta laaja-alaisimmat letot ovat Metsälain turvan ulkopuolella (Kniivilä ym. 2020, Siitonen ym. 2021)
- Letoilla on usein myös ennallistamis- ja hoitotarvetta

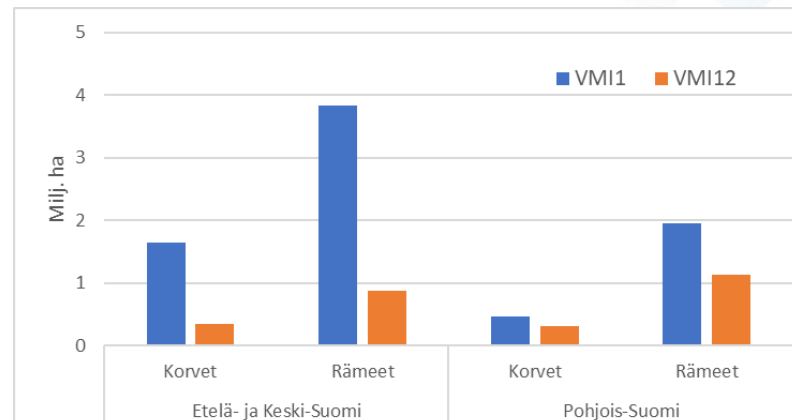

Luonnontilaisten vanhojen suometsien, erityisesti korpien, suojelua tulee tehostaa

- Ojittamattomat korvet ja runsaspuustoisimmat rämeet, joiden puustoa ei ole käsitelty, ovat vanhoja luonnonmetsiä
- Niille on tyypillistä pitkä metsällinen jatkumo, puuston erikäs rakenne, lahopuujatkumo ja kostea pienilmasto (esim. Segeström ym. 2008, Hörnberg ym. 2011)
- Ojittamattomia korpia ja rämeitä on jäljellä kolmannes sadan vuoden takaisesta (Ojanen ym. 2020)
- Vain osa ojittamattomista suometsistä on myös puustorakenteeltaan luonnontilaisia (VMI11, Kaakinen ym. 2018)
- Korpien ja rämeiden suojelutilanne on heikko ja niiden lisäsuojelulle on tarve lähes koko maassa
- Suojelun tueksi on selvitettävä, kuinka hyvin metsätalouden monimuotoisuuden turvaamiskeinot säilyttävät vanhojen suometsien lajistoa ja ominaispiirteitä

Kuva: Kaisu Aapala

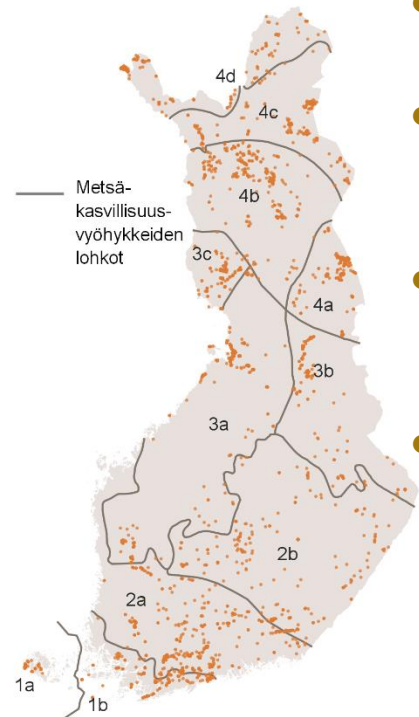
Ojittamattomien korpien ja rämeiden määrän muutos sadassa vuodessa (VMI1 1921-1924, VMI12 2014-2018). Ojanen ym. 2021.

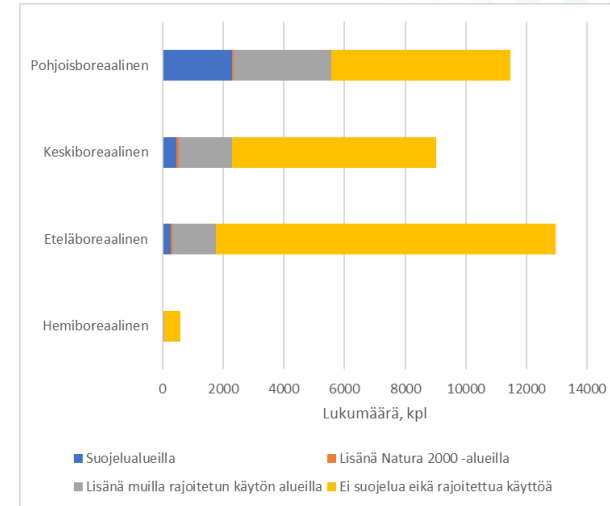

Lähteiden ja lähteikköjen sekä niiden lajiston suojelua tulee tehostaa ja tilaa parantaa

Suojelun ja rajoitetun käytön alueiden ulkopuolella olevien lajisiintymien sijainti (100m x 100m ruudut)

- Suuri osa lähteiköistä on ihmisen muuttamia ja vain pieni osa on suojelualueilla
- Erityisen heikossa tilassa lähteiköt ovat hemi-, etelä- ja keskiboreaalisilla vyöhykkeillä, jossa niiden lisäsuojelutarve on erityisen suuri
- Vesi- ja metsälaki suojaavat vain luonnontilaisia tai luonnontilaisen kaltaisia lähteitä ja niiden lähiympäristöjä
- Muuttuneet kohteet, joille pohjavettä edelleen purkautuu, voivat olla lajistollisesti merkittäviä, ja tällaiset kohteet tulee erityisesti huomioida lisäsuojelussa

Lähteiden lukumäärä (maastietokanta 2021) ja suojelutilanne.

Heikoimmin tunnettujen suoluontotyyppien esiintymät ja niiden tila sekä lisäsuojelutarpeet tulee selvittää

- Heikoimmin tunnettuja luontotyyppinä ovat luhdet, suoarot, Itä- ja Pohjois-Suomen rannesuot, rannikon suot, mukaan lukien maankohoamisrannikon soiden kehityssarjat, sekä boreaaliset piensuot
- Esiintymä- ja tilatietoa tarvitaan lisäsuojelun sekä ennallistamis- ja hoitotoimien kohdentamiseksi

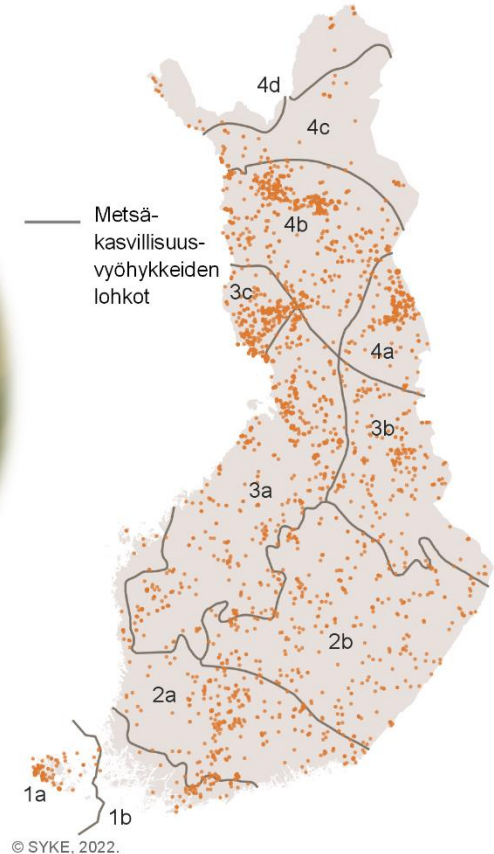

Uhanalaistuneesta suolajistosta tarvitaan lisää tietoa

- Suolajiston uhanalaistuminen on jatkunut koko 2000-luvun alun (Hyvärinen ym. 2019)
- Suoluonto on voimakkaasti pirstoutunut, mutta pirstoutumisen kaikkia negatiivisia lajistovaikutuksia ei tunneta
- Lähes kolmannes uhanalaisten ja silmälläpidettävien suolajien tunnetuista suoosiintymistä on suojelun ja rajoitetun käytön ulkopuolella
- Monet suolla elävät lajiryhmät tunnetaan vielä puutteellisesti

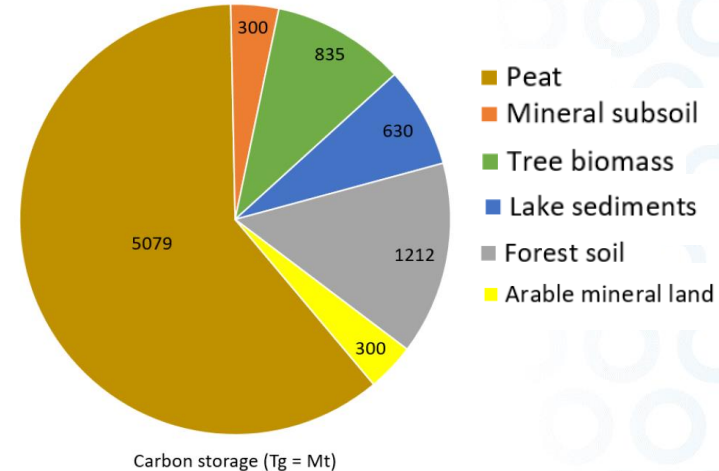

Suojelun ja rajoitetun käytön alueiden ulkopuolella olevien lajesiintymien sijainti (100m x 100m ruudut)

Hiilirikkaita soita kannattaa suojella osana ilmastonmuutoksen hillintää

- Luonnontilaiset suot ovat hitaita hiilinielujä ja valtavia hiilivarastoja
- Suot ovat Suomen tärkein hiilivarasto
- Noin kaksi kolmasosaa maamme maaekosysteemien hiilivarastoista on turpeessa (Turunen & Valpola 2020)
- Soiden muuttavan käytön seurauksena turpeen hiilivarastoista on Suomessa hävinnyt 3–10 % 1950-luvun jälkeen (Turunen & Valpola 2020)
- Suojelualueiden soilla turpeen hiilivarasto on pääosin suojassa ihmisen toiminnan aiheuttamilta muutoksilta

Turpeen hiilivarasto Turunen & Valpola 2020
Muut: Liski & Westman 1997, Turunen et al. 1999, Pajunen 2004,
Kortelainen et al. 2004, Heikkinen 2016, Korhonen et al. 2017
Lähde: Turunen & Valpola 2020

**Soiden ennallistaminen
on suojelun lisäksi
keskeinen keino hillitä
soiden luontokatoa**

Kuva: Maarit Similä

Soiden ennallistamistarpeet

- Vesitalous määrittää suon
→ojitus heikentää suon tilaa
- Ojittamatonkaan suo ei ole luonnontilainen, jos ympäröivät alueet vaikuttavat vesitalouteen
- Ennallistamalla palautetaan suon luontaiset vesiyhteydet ja nostetaan vedenpinnan korkeutta
- Yleensä koneellisesti, erikoiskohteilla käsityönä

Kuva: Maarit Similä

Soiden ennallistamisen tavoitteet

- Erilaisia tavoitteita, usein lomittaisia tai päällekkäisiä
- Valuma-aluelähtökohta!
- Uhanalaistumisen näkökulmasta tärkeimpiä uhanalaiset luontotyytit ja uhanalaisten lajien elinympäristöt
- Toimijoita tullut lisää viime vuosina. Tarvittaisiin valtakunnallista ja valuma-aluelähtöistä koordinoitua (rahoituksen ja toimenpiteiden kohdentaminen).

Kuva: Maarit Similä

Ennallistamisen vaikutukset

- Suon ennallistuminen vie aikaa
- Vedenpinnan korkeus nousee nopeasti
- Lajiston palautumiseen vaikuttavat
  - sopivien elinympäristöjen palautuminen
  - lajien leviämiskyky
  - sattuma
- Monimuotoisuus, vesistöt, ilmasto

Kuva: Maarit Similä

Aktiivista ennallistamista tukevat keinot

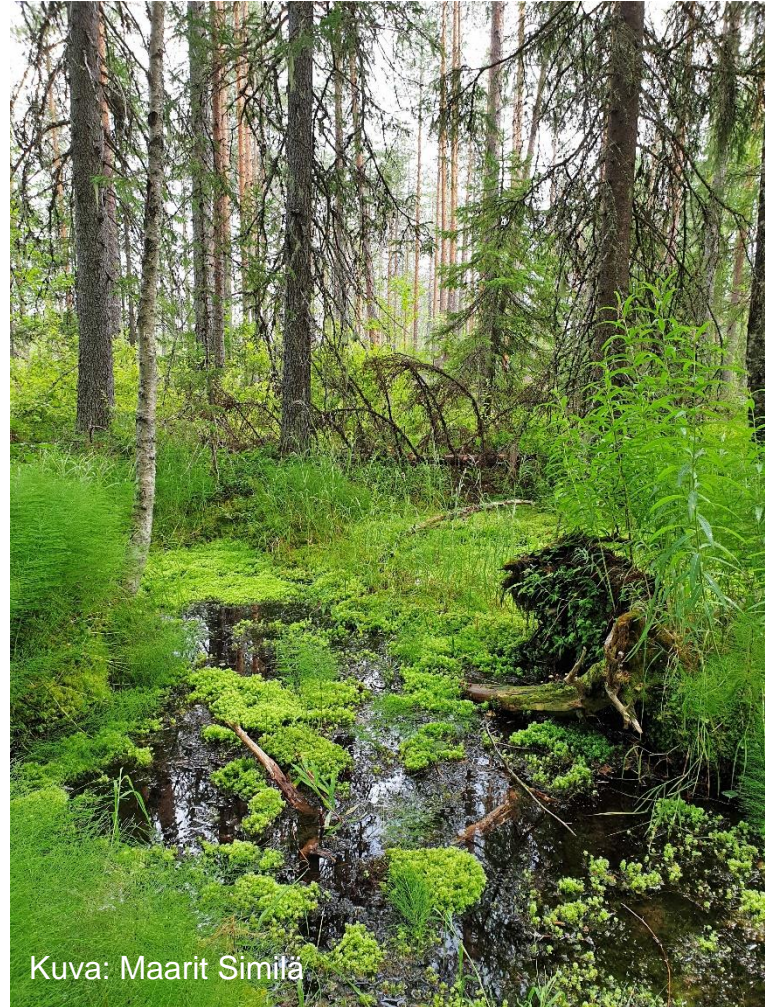
- Heikkotuottoisten ojitusalueiden ennallistaminen?
- Vesien palauttaminen suojelualueille
- Passiivinen palautuminen?
- Tarvitaan lisää tietoa

Kuva: Maarit Similä

Lähteiköt

- Tilaan vaikuttaa koko pohjavesialueen tilanne
- Voidaanko tilaa heikentäviin tekijöihin vaikuttaa ennallistamalla?
- Lähdepurot ja ympäröivät suoalueet
- Ennallistaminen edellyttää huolellista suunnittelua ja toteutusta

Kuva: Maarit Similä

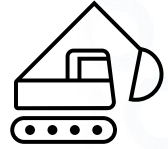
Soiden ennallistamiseen liittyviä tietopuutteita

- Ennallistamisen kohdentamiseksi tarvitaan kattavampaa tietoa luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen tilasta.
- Seurantatietoa tulee kerätä pitkällä aikavälillä, jotta ennallistamisen vaikutuksista saadaan tietoa ja ennallistamis- ja hoitomenetelmiä voidaan kehittää. Seurantaverkosto on olemassa, sitä pitäisi laajentaa.
- Heikkotuottoisten ojitusalueiden sijainti, ennallistamispotentiali ja mahdollinen itsestään palautuminen?
- Suojelualueiden ulkopuoliset lähteet: nykytila ja ennallistamismahdollisuudet?

Soiden ennallistamiseen liittyvät toimenpide-ehdotukset

- Uhanalaisen suolajiston elinympäristöjen tilaa parannetaan. Suojelun ja rajoitetun käytön ulkopuolella olevista uhanalaisten lajien tunnetuista esiintymistä 40—50 % on ojitetuilla soilla.
- Soita ennallistetaan valuma-alueältä lähtöisesti ja sitä koordinoidaan valtakunnallisesti toiminnan vaikuttavuuden parantamiseksi.
- Lähteiden ja lähteikköjen sekä niiden lajiston suojelua tehostetaan ja parannetaan.

Kiitos!

Kuva: Maarit Similä

Lähteet:

- Aapala, K., Kartano, L., Määttä, A.-M. & Alanen, A. 2021. Soidensuojelun täydennysehdotus. Tilannekatsaus 2015–2020. Ympäristöministeriön julkaisuja 2021:16. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-249-5>
- Alanen, A & Aapala, K. (toim.) 2015. Soidensuojelutyöryhmän ehdotus soidensuojelun täydentämiseksi. Ympäristöministeriön raportteja 26/2015. <http://hdl.han-dle.net/10138/158285>
- Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus. – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 704 s. <http://hdl.handle.net/10138/299501>
- Hörnberg, G., Staland, H., Nordström, E.-M., Korsman, T. & Segerström, U. 2011. Fire as an important factor for the genesis of boreal *Picea abies* swamp forests in Fennoscandia. *The Holocene* 22: 203–214. <https://doi.org/10.1177/0959683611414936>
- Kaakinen, E., Kokko, A., Aapala, K., Autio, O., Eurola, S., Hotanen, J.-P., Kondelin, H., Lindholm, T., Nousiainen, H., Rehell, S., Ruuhijärvi, R., Sallantausta, T., Salminen, P., Tahvanainen, T., Tuominen, S., Turunen, J., Vasan-der, H. & Virtanen, K. 2018a. Suot. Julk.: Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). 2018. Suomen luontotyyppien uhan-alaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja - Osa 1: Tulokset ja arvioinnin perusteet. Suomen ympäristökeskus & ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. s. 117–170. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161233>
- Laaksonen, M., Peuhu, E., Várkonyi, G. & Siitonen, J. 2008. Effects of habitat quality and landscape structure on saproxylic species dwelling in boreal spruce-swamp forests. *Oikos* 117:1098–1110. <https://doi.org/10.1111/j.0030-1299.2008.16620.x>
- Ojanen, P., Aapala, K., Hotanen, J.-P., Hökkä, H., Kokko, A., Minkkinen, K., Myllys, M., Punntila, P., Päivänen, J., Rehell, S., Turunen, J., Valpola, S. & Vähäkuopus, T. 2020. Soiden käyttö Suomessa. *Suo* 71(2): 115–124. <http://www.suo.fi/pdf/article10593.pdf>
- Pöyry, J. 2001. Suoperhosten uhanalaisuus ja suojelutilanne Etelä-Suomessa. Teoksessa: Aapala, K. (toim.). Soidensuojelualueverkon arviointi. Suomen ympäristö 490:213–257. https://helda.helsinki.fi/bitstream/han-dle/10138/40594/SY_490.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Segerström, U., von Stedingk, H. & Hörnberg, G. 2008. Long-term sustainability of a northern boreal deciduous swamp forest in northern Sweden: succession in the absence of fire. *The Holocene* 18,7:1113–1122. <https://doi.org/10.1177/0959683608093539>
- Turunen, J. & Valpola, S. 2020. The influence of anthropogenic land use of Finnish peatland area and carbon stores 1950-2015. *Mires and Peat*, Volume 26 (2020), Article 26, 27 pp. <http://www.mires-and-peat.net/>

